

CAP A UNA VERSIÓ DEFINITIVA DE L'OBRA DE MÀRIUS TORRES
Isidor Cònsul

Màrius Torres, Poesies i altres escrits. Edició de Margarida Prats. Pròleg de Pere Gimferrer. Edicions 62. Barcelona, 1993.

L'any Màrius Torres, promogut des de Lleida amb motiu dels cinquanta anys de la mort del poeta, ha estat capaç de remoure les aigües calmes en què es trobava la seva obra i ha tingut l'encert de generar iniciatives que han treballat en benefici d'una ressituació del seu nom entre els més importants de la lírica catalana del segle XX.

Del conjunt de realitats endegades cal remarcar, sobretot, l'edició facsímil del volum Poesies (1947), publicat a Mèxic per Joan Sales, i una digníssima exposició, Màrius Torres, al Casal de la Joventut Republicana de Lleida (novembre i desembre de 1992), que també es va poder veure a Barcelona (a l'edifici central de la Universitat), en la segona quinzena del proppassat mes de maig i primers dies de juny. A banda d'aquestes dues realitzacions que em semblen les més importants, a Lleida i durant tot l'any passat, es multiplicaren les activitats escolars, els cicles de conferències i les edicions adreçades a enaltir la memòria del poeta amb motiu del cinquantenari del seu traspàs. I del cabàs editorial caldria remarcar, encara, dues realitats: Invitació a Màrius Torres (1992), de Margarida Prats, un llibre amb voluntat de divulgació escolar, i el plec d'articles dedicats al poeta en la darrera tramesa d'"URC" ("Monografies Literàries de Ponent" n. 7. Primavera de 1993).

Per la banda crítica, però, el retret de conjunt que es pot fer de l'Any Màrius Torres és el seu accentuat localisme. Com qui diu no s'ha mogut de Lleida, amb les excepcions que fan al cas, i una prova d'aquesta mentalitat provinciana fora d'hores és, poso per cas, la dificultat de trobar els llibres als quals

m'he referit als punts de venda que són habituals per a l'adquisició de les novetats editorials. Fóra bo per a la cultura catalana que les institucions públiques reduïssin al màxim la seva febre editora, en benefici justament del treball més competent de les editorials. La pràctica quotidiana demostra que no saben distribuir ni fer publicitat d'allò que editen. Per la mateixa regla de tres, molts llibres que podrien circular amb alguna garantia entre els usuaris del ram acostumen a passar directament de la impremta a les estibes dels maguetzems institucionals.

POESIES I ALTRES ESCRITS

Per contra, però en el fil del mateix argument, la publicació de Poesies i altres escrits se'ns apareix com l'aportació global sens dubte més interessant del cinquantenari de la mort del poeta. Per tres raons: la primera, perquè el volum té una referència editorial estricta i serà possible trobar-lo encara que passin els anys. La segona, per la qualitat i el rigor del treball de Margarida Prats. I la tercera, perquè era urgent que algú comencés a endreçar i a posar una mica d'ordre a l'obra poètica de Màrius Torres. Aquesta darrera raó és fonamental perquè el poeta, com és ben conegut, donà el vist i plau, poc abans de morir, a un conjunt de noranta-sis poemes per a la seva publicació. Són els que Joan Sales edità a Mèxic, el 1947, cinc anys després de la mort de Màrius Torres.

A partir de l'edició mexicana, el problema es centrà en les successives aportacions de textos inèdits per part d'amics, biògrafs i estudiosos que, en edicions posteriors, engrossiren la collita de poemes fins a doblar-ne el nombre. Vol dir que no fou respectada l'estricta voluntat estètica de Màrius Torres i que Joan Sales, en la seva feina d'editor marmessor, es deixà endur per la millor intenció del món, sens dubte, però sense altres criteris que els de mena voluntarista i de servei a la causa de l'amic mort.

També Margarida Prats (que dit sigui de passada ha estat el motor de més

cilindrada de l'any Màrius Torres), ha esmerçat un grapat d'anys a la causa del poeta lleidatà. El 1985 publicà Màrius Torres. L'home i el poeta (Llibres del Mall) i, a hores d'ara, les seves aportacions d'estudiosa són senzillament cabdals. Una bona prova és el volum que presentem, Poesies i altres escrits, primer tast i avançament d'allò que serà l'edició crítica de l'obra de Màrius Torres i que esmena, fins i tot, poemes de la primera edició de Poesies (1947).

UN POETA EXIGENT I RIGOROS

Segons que explicava en carta a Carles Riba (8-XII-1938), Màrius Torres dedicà algunes setmanes de finals d'any de 1938 a un esforç important de depuració de la pròpia obra: una "mise ao point" rigorosa de tots els versos que he escrit. He condemnat tot el que em semblava "petit i bonic" -petit sobretot. Potser perquè la poesia puja en la meva escala de valors, cada dia trobo menys justificable la poesia falsa -la poesia que no és poesia (...). Fruit d'aquesta febre de revisió implacable fou un recull manuscrit d'una setantena de poemes, datats i ordenats cronològicament, que titulà Totes les poesies de Màrius Torres, 1933-1938. Un manuscrit, d'altra banda, que no fou mai definitiu ni tancat, atesa la dèria del poeta a sotmetre a una revisió constant els contorns de la pròpia feina literària. Margarida Prats argumenta que, a causa de la dispersió dels papers després de la mort de Màrius Torres, no ha estat possible abans d'ara d'accedir al manuscrit de 1938, fet que ha condicionat la tria de successives edicions i ha originat hipòtesis falses sobre la data i la composició d'alguns textos. Amb el corpus i les dades d'aquest manuscrit de 1938, més els poemes escrits entre 1939 i 1942, i el gavadal de retocs i de revisions successives, Margarida Prats apunta cap a una fixació definitiva de la poesia de Màrius Torres que, a grans trets, divideix en dos blocs: els noranta-sis poemes de l'edició de Mèxic i un nou grup de quaranta, ordenats també cronològicament, i que s'apleguen sota el títol de Noves poesies.

El bloc de poemes editat per Joan Sales a Mèxic és considerat com a corpus canònic tot i que ha de sofrir, però, algunes rectificacions i esmenes. Sobretot pel que fa al cas de setze poemes que foren editats sense tenir en compte les darreres correccions que hi féu Màrius Torres. La correspondència epistolar entre els dos amics no fou fàcil a partir de 1939: l'un era a l'interior de Catalunya i l'altre a l'exili, a Mèxic, en un marc històric dominat per la Segona Guerra Mundial. Joan Sales havia rebut una tria de poemes del manuscrit on Màrius Torres aplegava tot allò que considerava salvable de la seva obra i, a la vegada, anava comunicant per carta les revisions progressives. Per les raons que siguin, algunes d'aquestes correccions no foren ateses i Margarida Prats les incorpora ara, en una edició que es pot considerar, gairebé, com a definitiva.

El paquet format per Noves poesies aplega quaranta poemes que, almenys en una ocasió, passaren pel sedàs d'una primera purga. Es a dir, els que Màrius Torres considerà com a aptes en una primera selecció (alguns en passaren més d'una), tot i que acabaren fora de la tria definitiva del poeta. La separació dels dos blocs em sembla correcta, enraonada i, sobretot, clarificadora. I crec també que és un encert que hagin saltat els altres poemes: els que Màrius Torres no va considerar mai com a definitius.

Ara com ara, Poesies i altres escrits és un volum imprescindible per a una lectura actual del poeta lleidatà més intens i important d'aquest segle. Un volum que s'arrodoneix amb la torna dels contes El cor i les roses i Jardinet persa a la manera de Saadi, i una mostra epistolar que incorpora dotze cartes inèdites.

Isidor Cònsul